

A család az élet öröme

„hogy életök legyen, és bővülködjenek”¹

Szeretett gyermekeinknek, az Antiochiai Szent Patriarchátus híveinek;

Küldjük ezt a főpásztori levelet a 2019. október 13-án Balamandban „A család helyzete és szükségletei” témájában ülésezett Szent Antiochiai Zsinat határozatának megfelelően az Antiochiai Szent Patriarchátus minden gyermekéhez, az Antiochiai Szent Patriarchátus híveihez, bárhol is legyenek, az anyaországban és a diaszpórában. Látván a kihívásokat, nehézségeket és gyötrelmeket, amelyekkel a családok ma szembesülnek, arra buzdítunk benneteket, hogy az Egyház véleményével felvértezve szembeszálljatok velük. Arra hívunk benneteket, mint egyéneket és családokat, hogy az Evangéliumban, az Egyház és szent Atyáinak tanításában találjátok meg azokat az eszközöket, amelyekkel Krisztusban elkerülhetitek, hogy életetekre és családotok stabilitására ezek a tényezők hatást gyakoroljanak.

A Szent Szinódus atyái azért döntöttek úgy, hogy aggódó gondoskodásuk legelső tárgyává a családokat teszik, mert a család a társadalom magja és – bár a modern szociológia megkérdőjelezi a társadalomban elfoglalt helyét – továbbra is a társadalom szíve és lelkiismerete. A családot érő jelenkori támadások a keresztény élet egyik alapvető pillérét fenyegetik. Éppen ezért az Egyház egyik fő célkitűzése azon dolgozni, hogy megvédje a családokat és megerősítse őket az Úr örömében. E cél érdekében az Egyháznak segítenie kell az embereket abban, hogy Isten akaratát megvalósítsák családjukban, gyökereiket a hitbe és a keresztény értékek gyakorlásába mélyítve, hogy az örömben és reményben tartsa fenn őket. A család így válik „kis egyházzá”, Krisztus élő tanújává és a világ világosságává.

Az ortodox teológia legfőbb vonása annak gyógyító jellege, mely az embert a maga teljességében tekinti és üdvözülését tartja szem előtt. Első lépésként tehát feltárja a betegségeit, annak okait, tisztázza, hogy milyen veszélyekkel és következményekkel jár a rossz fennmaradása és terjedése, majd meghatározza a kezeléséhez szükséges eszközöket. A kezelés és megelőzés módjainak és eszközeinek meghatározásánál az Egyház tapasztalatából és szent hagyományából merít, ugyanakkor figyelembe veszi a modern tudomány terápiás vívmányait is, és a betegeket ezek tiszteletben tartására ösztönzi. Az Egyház tehát olyan kórház, amely Isten hatalmával kezeli és gyógyítja a betegeket. A lelkiatyák és az eucharisztikus közösségek szeretete által arra ösztönzi "betegeit", hogy hagyatkozzanak Istenre és az Ő Szent Lelkére, hogy jobban szembe tudjanak nézni nehézségeikkel. Az Egyház spirituális éberséget és tisztánlátást ösztönző, gyógyulást hozó programjai gazdag patrisztikus és liturgikus hagyományaira támaszkodnak.

Mivel a családok stabilitása a gazdasági válságok elleni védekezés egyik fő tényezője, Szent Egyházunk számára kiemelt fontossággal bír, hogy energiáit és lehetőségeit a család támogatására fordítsa. Arra hívja gyermekeit, hogy kötelezzék el magukat a társadalmak emberibbé és igazságosabbá tétele mellett.

Ez a főpásztori körlevél alapvető egzisztenciális kérdéseket vet fel a családdal kapcsolatban. Az egyes egyházmegyéek feladata, hogy a benne megfogalmazott gondolatokat gyakorlatba ültessék a saját szabályaiknak, körülményeiknek, szervezetüknek és az őket körülvevő társadalom feltételeinek megfelelően. Gyakorlatba ültetésük tehát a lelkészek és a hívek közös munkája, az Istentől kapott kegyelmeik és felelősségük szerint.

Adjon Isten erőt, hogy növekedjünk az Ő kegyelmében, növekedjünk a szolgálatban és egyesüljünk a szeretetben, hogy családjaink az élet örömévé váljanak!

¹ Jn. 10:10 (Valamennyi szentírási idézetet a Károli-féle bibliafordításból vettük. – A ford.)

Közzétéve 2019. november 8-án a Damaszkuszi Pátriárkai Széktől.
Isten kegyelméből X. János Antiokhia és az egész Kelet pátriárkája

Első rész

A keresztény házasság megértéséhez szükséges teológiai alapok

Az ember, mint az Élő Isten temploma

1. Isten szerette az embert, és a semmiből teremtette a saját „képére és hasonlatosságára”. Életet, akaratot és szabadságot adott neki, és arra kérte, hogy ezeket jól használja. Szent Teophilosz, a 2. században élt antiókhiai püspök így válaszolt arra a kihívásra, hogy mutassa meg az ő Istenét: „Mutasd meg te nekem az emberedet, és én majd megmutatom neked az én Istenemet”². Ezt úgy értette, hogy az ember képes visszatükrözni a láthatatlan Istent, és megmutatni a világ előtt az Ő szeretetét és dicsőségét. Mindez rávilágít arra, hogy valamennyien milyen nagysággal és felelősséggel rendelkezünk személyes és családi életünkben.

2. Az ortodox felfogás az emberi személyt átfogóan szemléli: a test, a lélek és a szellem teljességeként. A lélek megeleveníti a testet, a szellem pedig a testből és lélekből álló embert spirituális lényvé teszi. Földi útja során az embernek vigyáznia kell testére és lelkére, a szellem számára átláthatóvá és engedelmessé téve őket. Az ember egységes valóság, arra hivatott, hogy „az isteni természet részesévé”³ váljék és kegyelemből megistenüljön. Előfordul, hogy „kioltja a Lelket”⁴, elhallgattatja a benne lakozó szellemet, és a test rabszolgájává teszi, ezzel gyengítve lényének egységét. Ez akkor történik, amikor fellázad Teremtője akarata ellen, amikor megtagadja Őt, elvágva magát az élet forrásától. A Teremtő azonban soha nem mond le az emberről, hanem megnyitja az utat a bűnbánat és a halál felett aratott győzelem felé a Krisztusban töltött élet által, aki kereszthalálával és feltámadásával legyőzte a romlást és a halált. Krisztus megtestesülése, halála, feltámadása és testi mennybemenetele által az Úr megszentelte az emberi természetet. Megadta neki az eszközt, hogy megújítsa Isten képmására teremtettségét. Szenvedélyeinek leküzdésével, az erények elsajátításával, a Biblia megismerésével, az Egyház életében való részvétel iránti elkötelezettséggel, a szentségek gyakorlásával, a Krisztussal történő találkozással, azzal, hogy mindenben Őt szolgálja, az ember képes újra legyőzni a halált és újra elindulni a megistenülés útján.

3. A tudatos és szabad akarattal rendelkező embernek Pál apostol szavait kell jelmondatává tennie: „Minden szabad nékem, de nem minden használ”⁵. Ezt minden keresztény megtapasztalja az egyházi életben. Az Egyház szentségei az isteni élet részeseivé tesznek bennünket. A Biblia megerősítést nyújt nekünk az Úr szellemével, és arra hív, hogy utánozzuk őt. A böjt megerősít bennünket e világ kísértéseivel és csábításaival szemben. Az aszkézis eltávolít bennünket a szenvedélyektől. Az egyházi házasság könnyebbé teszi, hogy a házastársak a kereszténység kalandjának „keskeny”, de dicsőséges útját járják. A házastársak közös elköteleződése arra, hogy az életüket Krisztusban élik és Őt utánozzák, mindkettőjüket az életszentség irányába tereli. Ezáltal tökéletesednek és a bennük lakozó Szentlélekkel létrehozzák az Egyház alapsejtjét, „Istennek templomát”⁶, mely közösségben áll Istennel, gyermekeikkel és valamennyi emberrel a házasság szentségén keresztül.

A házasság az öröm szentsége

4. A házasság szentségét Isten a világ kezdetekor alapította, mondván: „Annakokáért elhagyja az ember az ő atyját és anyját; és ragaszkodik a feleségéhez, és lesznek ketten egy testté!”⁷. Az „egy test” szavak alatt az Úr örök egzisztenciális egyesülést értett, nem csupán érzelmi, hanem testi, lelki és szellemi,

² Autolükoszhoz. 1.2. könyv, Patrologia Graeca 6: 1028. Fordítás: Schütz Antal: Szentek élete c. művéből

³ Péter II. levele, 1:4

⁴ 1Thessz. 5:19

⁵ 1Kor 6:12

⁶ 2Kor 9:6 – (Helytelen hivatkozás az eredetiben. Helyesen: 1Kor 3:16. A ford.)

⁷ Mk. 10:7-8

tehát az élet minden vetületét átfogó eggyéválást. Ez a fajta egység a házastársakat a Háromságos Isten élő ikonjává teszi: két egyszerre közösségben élő, mégis különálló személylé, akiket Isten tökéletes egységre hívott el.

5. Krisztus azáltal, hogy első csodáját a kánai menyegzőn⁸ vitte végbe, hangsúlyossá tette Isten jelenlétét a házasságban. Új dimenziót nyitott a házasság számára. Nem korlátozódik többé a gyermekvállalás öröktől fogva rendelt funkciójára, sem a római jog szerint értelmezett társadalmi szerződés jellegére. Krisztus jelenléte által mindent újjá tesz⁹ a házasságban. Ezáltal vált a keresztény házasság szent misztériummá (szentséggé), amely eltölti a házastársakat a Szentlélek kegyelmével, és képessé teszi őket arra, hogy „a szabadítás örömeivel”¹⁰ teljenek el Krisztusban.

6. Az üdvösség és az öröm nem mágikus módon szerezhető meg. A Szentlélek tiszteletben tartja az ember szabadságát és nem kényszeríti rá kegyelmét. Megvárja, hogy az ember a bűn fogságából kiszabadulva, amikor képes elérni „Krisztus megismerésének egységét”¹¹, önként fogadja be azt. Az Egyház azt várja a házastársaktól, hogy tudatára ébredjenek annak, milyen kegyelmeket kaptak, és gyümölcsöztessék ezeket a mindennapi imádsággal, az önzés és önszeretet elutasításával, hogy megteljenek az Úr és az emberek iránti szeretettel. A Szentlélek ekkor cselekedni fog bennük, és a megosztottságból az egység felé tereli őket. Testüket „egy testté”, létüket „Isten hasonlatosságának”¹² példájává, életüket pedig az Atya, a Fiú és a Szentlélek isteni szeretetének kifejeződésévé teszi.

A házasság a szeretet szentsége

7. Az Újszövetség az Úr Jézus Krisztust az Egyház vőlegényeként írja le. Pál apostol úgy fogalmaz, hogy a férfi és a nő házassága „felette nagy titok”¹³, amit Krisztus és az Egyház egyesülésének misztériumához hasonlít. A házasság ezáltal a megtestesülésben és a Keresztben megnyilvánuló isteni szeretet képévé válik. A házasság tehát két személy olyan különleges egysége, ami az egymással kölcsönös szeretetben és a Krisztussal való közösségben összekötött személyek között jön létre. A házasságkötés szertartása során a házastársakat a Legszentebb Háromság nevében koronázza meg a pap, mert a házastársak szeretete – mint minden szeretet – Istennek az ember iránt tanúsított szeretetéből fakad és abból a szeretetből, tökéletes önátadásból, amely a Szentháromság személyeit összeköti. A házastársak arra hivatottak, hogy ezt a teljességet éljék meg az önátadásban és a felebarát iránti szeretetben; egymás iránt, gyermekeik, rokonaik és testvéreik iránt a plébániákon és a világban.

8. Központi helyet foglal el az esketési szertartásban a Kereszt, Isten szeretetének kinyilatkoztatása szeretett Fiának áldozata által. A házastársak elé helyezik az evangéliumos könyvvel együtt, hogy emlékeztesse őket az Úr szavaira: „És aki föl nem veszi az ő keresztyét és úgy nem követ engem, nem méltó én hozzám”¹⁴. A kereszt felvétele és hordozása azt jelenti, hogy önként vállaljuk az élet nehézségeit, és készek vagyunk szeretetünket önfeláldozással és a másik szolgálatával kifejezni. Ez az út vezet az igazi örömhöz, mert „kereszt által lőn az egész világ öröme”¹⁵.

9. A egész keresztény élet lényege, hogy megéljük ezt a szeretetet Isten, a felebarátunk és a teremtettség iránt. A házasságban ennek különösen a házastársak között kell megnyilvánulnia. A házastársi viszony e szeretet gyakorlatának laboratóriuma, ahol Pál apostol szavai szerint megvalósul a hosszantűrés, a hűség, hiányzik az irigység és a kérkedés, megvalósul a belső béke, a kedvesség, a megbocsátás, az áldozathozatal,

⁸ Jn.2:1-11

⁹ Jelenések 21:5

¹⁰ Zsolt 50:14 (51. Zsoltár 14: “szabadításod örömet”)

¹¹ Ef 4:13

¹² Ter 1:26

¹³ Ef. 5:32

¹⁴ Mt. 10:38

¹⁵ A húsvétvasárnapi feltámadási szolgálat imájából

a másikba vetett bizalom, az Istenbe vetett remény és mindenek elfogadása¹⁶. A szenvedélyek elleni küzdelemmel, az önzés és önszeretet – mely minden rossz forrása – akaratlagos leküzdése által kibontakozó lelki fejlődés gyarapítja ezt a szeretetet, ahogy az erények – vagyis „amik csak igazak, amik csak tisztességesek, amik csak igazságosak, amik csak tiszták, amik csak kedvesek, amik csak jó hírűek”¹⁷ – gyakorlása is ide vezet. Ebben az összefüggésben nyilvánvaló, hogy a családon belüli erőszak kizárt, mivel az a házassági kapcsolat alapjait rombolná le.

A házasság a közösség szentsége

10. A férj és a feleség közösségben élnek egymással, mindenről közösen döntenek. Krisztust mintáját kell követniük és szabad akaratukkal Benne egyesülniük egymással. Hálát kell adniuk Istennek „mindenkor mindenekért a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevében”¹⁸ és engedelmesnek kell lenniük „egymásnak Isten félelmében”¹⁹. Törekedniük kell arra, hogy szeretetük növekedjék, hogy kapcsolatuk egyre harmonikusabbá váljon és szűküljön a különbözőség és egység, az egyéni szabadság és a közös döntések közötti tér.

11. A házastársak egysége az engedelmisségben gyakorolt szeretet és a szeretetben gyakorolt engedelmisség során teljeseedik ki. Kölcsönös engedelmisségük révén mindketten betöltik szerepüket és hivatásukat a családban. Az engedelmisség nem azt jelenti, hogy alávetik magukat a nagyobb erővel vagy hatalommal bíró másik félnek, hanem azt, hogy odaajándékozzák magukat Istenbe vetett bizalommal, az Ő szavára figyelmes füllel és szívvel. Az odafigyelés a szeretet kifejeződése; feltételezi a másik meghallgatását, ösztönzi a párbeszédet és meghozza a közlés örömét. Ami a „férj feje a feleségének” kifejezést illeti, ez nem elsőbbséget, hanem vezetést jelent, mivel a „Krisztus is feje az egyháznak” szavak sem a tekintély, hanem az önfeláldozással végzett szolgálat szintjén értelmezendők²⁰.

Amikor a házasulandók esketéskor belépnek a templomba, az jelképesen Krisztus országába való belépésüket jelenti. Közösségüket egyrészt az egymás között létrejövő szövetség, másrészt a Krisztussal való szövetségük pecsételi meg. A férfi és a nő egysége Krisztusban egy kis egyházat, „a házokban lévő gyülekezetet”²¹ alkot. Keresztény házasság nem létezhet a házastársak Jézus Krisztusba vetett közös hite nélkül. Az első századokban az Egyház a házasságkötést a Szent Liturgián ünnepelte, ahol a házastársak Krisztus testében és vérében való részesedésük által egyesültek az Eucharisziában. Ezt a közösséget ma a házaspárnak nyújtott kehely bor szimbolizálja, melyből mindketten isznak. A házastársak emberi szerelme új dimenziót kap azzal, hogy az Eucharisziában közösen részesülnek: az örökkévalóságot ízlelik meg. Erőt kapnak e közösség által ahhoz, hogy Isten szeretetének tanúivá legyenek. Emberi szeretetük ekkor hűségbe és igazságba öltözik, nem ismer elkülönülést vagy különválást, mert „erős a szeretet, mint a halál”²². Ez a Mennyei Királyság misztériumának első gyümölcse. Erősen ajánlott éppen ezért, hogy a jegyespárok a házasságkötés előtt együtt áldozzanak, és szövetségüket Krisztus Testével és Vérével pecsételjék meg.

Ezzel a család meghívást kap arra, hogy a továbbiakban a Mennyei Országának valóságát élje, és „a házuknál lévő gyülekezet”²³ legyen. Krisztus jelenléte a házastársak körében áthatja emberi életüket, az Ország kicsiny képévé teszi őket, és megadja nekik azt a tapasztalatot, hogy az Ország életében részesülnek. Aranyszájú Szent János így ír erről: „Amikor a férfi és a nő egyesül a házasság szentségében, átlényegítik a földi képmást, és magának Istennek a képmásává válnak”²⁴. A házastársaknak ezért vigyázniuk kell arra,

¹⁶ 1Kor 13

¹⁷ Fil 4:8

¹⁸ Ef 5:20

¹⁹ Ef 5:21

²⁰ Fil 2:7-8

²¹ Róm 16:5

²² Énekek éneke 8:6

²³ 1Kor 16:19, Róm 16:5, Kol 4:15, Fil 2.

²⁴ Aranyszájú Szent János 12. homíliája a Kolosszeiekhez írt levélről, PG 62: 387

hogy meg is őrizték az Ország képmását, távol tartva magukat a világ csábításaitól, a fogyasztói társadalom kísértéseitől és mindentől, ami akadályozhatja, hogy életüket Krisztusban éljék.

14. A termékenység a házasság természetes következménye. A házastársak egyesülésének gyümölcse és kifejezője annak, hogy a házastársak együttműködnek Istennel a teremtésben. A gyermekek nemzése nem az egyetlen és végső oka vagy célja a házasságnak, ugyanakkor a házaspár lelki növekedését segítő eszközök egyike. A termékenység által növekszik a család, és vele együtt növekedik a házastársak nyitottsága az életszentségre. Egyre inkább megértik szerepüket, amely megköveteli tőlük, hogy önmagukról megfedkezve méginkább elkötelezzék magukat az önátadás és az önkéntes áldozatvállalás mellett. A termékenység kitágítja a házaspár látókörét azért, hogy a szeretet és az egység olyan új tereit nyitja meg számukra, amelyek még inkább Krisztusban gyökereznek.

Második rész

A családot érő jelenkori kihívások

15. A modernitás és a posztmodern kor gyors változásokat hozott az emberek életében. Ahhoz, hogy megfogalmazhassuk, miként viszonyuljunk ezekhez, először számba kell vennünk a családra gyakorolt hatásaikat.

A szekularizmus

16. A szekularizmus (a materialista világlátás) azt hirdeti, hogy ezen a világon minden – az embert is beleértve – ebből a világból való, és csupán önmagáért létezik. Szöges ellentétben áll a keresztény világnézettel, amely azt üzeni, hogy haljunk meg a világ számára – elsősorban a világ csábításainak²⁵ – hogy elérhessük az örök életet. A szekularizmus elutasítja az ember Isten képére és hasonlatosságára teremtettségének tényét, ezáltal torz képet alkot az ember világban betöltött központi szerepéről. A materialista világnézet már nem Istent, hanem az embert teszi meg az élet középpontjává. Hallani sem akar lelkiismeretről, bűnről, szenvedélyekről vagy sátánról, mert mindezt babonának tartja. A szekularista világnézet nem fogadja el, hogy a lélek megbetegedhet, ha elveszíti békéjét Istennel, és hogy ez a test betegségéhez vezethet. Nem fogadják el azt sem, hogy a bűnbánat szentségének segítségével a lelki béke visszaszerezhető.

17. A szekularizmus felháborító módon hirdeti az önérdék eszméjét, ami a nyitottság és a közösség helyére lép. Számára az egyén egy korlátlan szabadságot élvező „legfőbb isten”, akinek nem kell tiszteletben tartani mások szabadságát. A felebarátot a személyes haszon és a birtoklás szempontjából szemléli, és egyéni szabadsága örve alatt elutasítja mindennemű közösség vagy egység gondolatát. Ez a hozzáállás halálos elszigeteltséget hoz a mai ember életébe, annak minden létrétegében, miközben az őszinteség, a megbízhatóság, az önfeláldozás, a hűség, a bátorság, a nagylelkűség és a nemeslelkűség érvényesülésére lenne valódi szükség.

18. A szekularizmus azért, hogy gyengíti az ember kapcsolatát Istennel, az emberi kapcsolatokat is megrontja. Eltéríti az embert attól, hogy a felebarátokkal fennálló kapcsolataiban egyenes legyen, különösen meggyengítve ezzel a házastársak kapcsolatát. A jelenség néha a gyermekekre is visszahat, súlyosbítja engedetlenség iránti hajlamukat, megingatja szüleikbe vetett bizalmukat, megnehezíti, hogy a szülői tekintélyt elfogadják.

19. A hagyományos értékek megkérdőjeleződnek, a régi szokások erejében kételkednek. Az emberiség tudományos tapasztalatokon alapuló technológiai fejlődése, s e fejlődés által kínált lehetőségek arra

²⁵ Mt. 16:25

ösztönzik az embert, hogy sokkal inkább bízson a képességeiben és technikai előrehaladásában, mint azokban a szellemi és emberi tapasztalatokban, amelyek évezredek során formálódtak értékekké, rutinná, szokásokká és hagyományokká. Az oktatási rendszerben is zavart okoz, hogy megkérdőjeleződnek bizonyos alapvetések, viszonyítási pontok és erkölcsi értékek, melyek az Evangéliumból és az általános emberi tapasztalatokból származtak. A megkérdőjelezés nem ismeri el, hogy ezek az értékek kulcsszerepet játszottak az emberi közösségek fejlődésében. Mesterséges gátakat épít a tudomány és annak az emberiség számára hasznos eredményei, valamint a hit között. Az Egyház elismeri a tudomány eredményeit, melyek segítségével megtisztította az emberi gondolkodást egyes elmaradott eszméktől, hiedelmektől, szokásoktól és a babonáságtól, ugyanakkor nem tudja elfogadni a tudomány embereinek támadásait olyan tárgyakban, amelyek nem tartoznak a tudomány hatáskörébe; nevezetesen a hit és a lelki élet kérdéseiben.

20. Közismert, hogy a modern élet ritmusa mennyire széthúzó hatást gyakorol a család tagjaira. Csökken az érzelmi támogatás szintje, az egymásra figyelem minősége, amelyet korábban egymástól megkaptak. Az apa és az anya is késő estig dolgozik, így gyermekeik nem sokat élvezhetik jelenlétüket. Többé nem ők jelentik a viszonyítási pontot gyermekeik számára, s ez érzelmi űrt okoz a gyermekekben, ami később viselkedési zavarokhoz vezethet. Fontos, hogy a szülők több időt töltsenek gyermekeikkel. Számukra Isten szeretetének megismeréséhez a legjobb eszköz a családban kapott szeretet megtapasztalása. A gyermek Istentől és az Egyháztól olyan képet alakít ki magában, amelyet anyjáról és apjáról őriz.

Gazdaság és fogyasztás

21. A fogyasztói társadalom a pénz, a hatalom és a jólét keresésének szolgálatában álló gépezetté teszi azt, aki oda betagozódik. A túlfogyasztás következtében az ember elveszíti azt a képességét, hogy különbséget tegyen aközött, ami szükséges és hasznos ahhoz, hogy méltó életet éljen, és mi az, ami már felesleges. Nagyobb örömet talál abban, hogy folyton többet kapjon, birtokoljon és fogyasszon, mint az áldozathozatal és adakozás cselekedeteiben. Az egó rabjává vált ember ördögi körbe jut. Megszállottan egyre többet vágyik birtokolni és fogyasztani, miközben elidegenedik felebarátaitól és saját valódi énjétől. Kiüresedik és értelmetlenné válik az élete.

Globalizáció, közösségi oldalak és virtuális világ

22. Az információtechnológiai forradalom drámaian megváltoztatta az oktatás hagyományos módjait. Az internet a szabad és korlátlan véleménynyilvánítás platformja, amely azonnal és gyorsan szolgáltat információkat. Világméretű, decentralizált, gyors reagálású, mindenütt jelenlévő és minden határon túlmutató eszköz, interaktív és bármihez alkalmazkodik. Emiatt vált milliók életének nélkülözhetetlen elemévé, megkerülhetetlen valóságává. Az internetet nekünk kell felügyelet alá vonnunk, mielőtt az kezd el irányítani minket. Az Egyház feladata az igazság igéjének hirdetése, az ember és a család méltóságának védelme a társadalom minden területén, ezért arra törekszik, hogy áthassa az internet világát a kereszténység világnézetével. Zavarodott értékrendű társadalmainkban az igazságot hirdeti, sürgeti, hogy az emberiség térjen vissza a Teremtésben kijelölt helyére, és állítsa helyre az ember eredeti minőségét. Az Egyház úgy látja és azt tapasztalja, hogy a 21. század digitális világa a jó szolgálatában az evangelizáció, az oktatás és a kommunikáció hasznos eszközévé válhat. Az Egyházat feladata a világba helyezni, hogy Krisztus felszólítását követve: „tegyetek tanítványokká minden népetek”²⁶, evangelizáljon, neveljen, és tanúságtételével vezesse az embereket az üdvösség felé, amitől korunk elfordítja őket. Az Egyház célja tehát az, hogy az információtechnológiai forradalmat az evangelizáció, az értékközvetítés és az emberi méltóság védelmének szolgálatába állítsa.

23. A gyors technológiai fejlődés és a számítástechnikai forradalom új világot teremtett. Ezt kihasználva a média egyszerre csökkenti, de növeli is az emberek közötti távolságokat. Növeli azáltal, hogy

²⁶ Mt. 28:19

kézzelfoghatatlan korlátokat állít közéjük. A média világa óriási csábítást jelent, mert minden megtalálható rajta: tudományok, művészet, szórakozás, vallás és számtalan más téma. Ezek csábítása magába szippantja az embereket, eltávolítja őket a valóságtól. Az emberek hajlamosak megelégedni ennyivel, visszahúzódnak önmagukba, és többé nem törődnek a valóságos világgal. Megszűnik az a vágyuk, hogy megismerjenek másokat és kapcsolatba kerüljenek velük. Ez nagyban veszélyezteti a családot. Elszigeteli a családtagokat egymástól, akik a „magánélet” és a „személyes szabadság” tiszteletben tartásának igényét követve külön-külön virtuális világokba zárulnak be. Növekszik a házastársak társas magánya és ez családi válságokhoz vezet. Az Egyház figyelmeztetni kíván rá, hogy elszigeteltség súlyossá vált. Arra szólítja fel a családokat, hogy biztosítsanak a mindennapi életben több lehetőséget az együttlétre és a közösség megélésére. Felhívja a szülők figyelmét arra, hogy határt kell szabniuk minőségi és mennyiségi értelemben is annak, ahogyan és amennyit gyermekeik a virtuális világhoz hozzáférést biztosító eszközöket használják. Afelé kell terelni őket, ami gazdagítja elméjüket, bővíti ismereteiket, nevelődésükre szolgál és emberi személyiségüket helyes irányba formálja.

24. A virtuális világnak sikerült ugyan megkönnyítenie az emberek közötti kommunikációt, mégsem tudott olyan platformmá válni, amelyen az emberek igazán megismerhetik egymást. Ellenkezőleg, kibillentette a társadalmakat egyensúlyaikból. Fő veszélye, hogy az embert imágóvá redukálja, egy vonzó, de üres külső héjává. Az ember meghasonlik aközött, hogy mi is ő valójában, mi akar lenni, és mivé kellene lennie.

Harmadik rész

Bioetikai kérdések

25. Az élet Isten szent ajándéka. Ezért az Egyház nézete szerint minden, ami a bioetikával kapcsolatos, az isteni értékekkel rokon. Az ember élete nem szűkíthető le a biológiai, pszichológiai vagy társadalmi egészség rétegeire, az Egyház a lelki fejlődés és az isteni kegyelemre nyitottság dimenzióit is az emberi élet részének tekinti. Ezt felismerve az Egyház segít a hívő családoknak Isten akaratát és az Ő Törvényeit felismerni amikor testi vagy lelki nehézségekkel szembesülnek. Segít a szenvedésekkel szemben Istenre támaszkodni, ragaszkodni ahhoz, hogy „a reménység pedig nem szégyenít meg”²⁷. Érthető, hogy az Egyház különös érdeklődéssel közeledik a kortárs bioetikai problémákhoz. Megközelítésének homlokterében a tudományos fejlődés, a politikai cselekvés és az emberi jogok tiszteletben tartása mellett mindenekfelett az életnek kijáró tisztelet és az élet szentségének hangsúlyozása áll.

Az élet kezdetéhez kötődő kérdések

26. Szükséges, hogy tisztázzuk az asszisztált reprodukció és a születésszabályozási technikák társadalmi és jogi kihívásait és következményeit, továbbá, hogy milyen problémákat vet fel többek között a születendő gyermek nemének megválasztása kapcsán.

27. **Az magzat és az abortusz:** Az Egyház a megtermékenyített embrióra a megtermékenyítés pillanatától kezdve az élet hordozójaként tekint. Annak a családnak tagja lett, akik „Isten segítségével”²⁸ foganták őt meg. Semmivel sem kevesebb ő, mint bármely más ember, aki „Isten képére és hasonlatosságára teremtetett”²⁹. Az Egyház ragaszkodik ahhoz, hogy a magzat feltétlen védelmet élvezzen fejlődésének minden szakaszában, függetlenül attól, hogy a családban milyen nehézségek vannak jelen. Az abortusz nem engedhető meg a magzati fejlődés egyetlen szakaszában sem. Amennyiben orvosi diagnózis alapján, komoly egészségvédelmi szempontból elkerülhetetlen – például azért, mert az anya élete vagy egészsége

²⁷ Róm 5:5

²⁸ Aranyszájú Szent János homiliái a Genezishez: 49. PG 54:445

²⁹ Ter. 1:26

van veszélyben – az Egyház arra hívja fel a szülőket, hogy az egyház lelki szolgálatához forduljanak tanácsért, hogy segítsen nekik az egy Igaz Isten előtt felelős döntést hozni.

28. Mesterséges megtermékenyítés: A termékenység Isten áldását viseli magán. Ő helyezte az emberbe az utódok nemzése iránti természetes vágyat, ő tette az anyai és apai szerepek betöltése iránti vágyat emberi szükségletté. A terméketlenség tényét nehéz elfogadni, ráterhelődik a házastársak kapcsolatára és káros pszichikai hatásaival rombolja a házastársi viszonyt.

29. A technológiai fejlődés megoldást talált egyes meddőségi okokra, és ma már gyógyíthatóak egyes olyan betegségek, amelyek terméketlenséget okoznak. Ez segít a házastársaknak abban, hogy beteljesítsék gyermek utáni vágyukat. Másfelől azonban ezek a vívmányok pszichológiai, etikai, orvostudományi, jogi és társadalmi kihívások elé állítják a hívőket.

30. A modern mesterséges megtermékenyítési technikák súlyos lelkiismereti válságot okoznak a hívők számára a helyes döntést illetően. Olyan kérdésekre gondolunk, hogy megengedhető-e a petesejt idegen apától származó ivarsejttel történő megtermékenyítése, megengedhető-e hogy a házaspártól származó embriót idegen anya hordja ki, illetve hogy mit helyes tenni a megtermékenyített, de fel nem használt embriókkal: meg kell semmisíteni, el kell adományozni, esetleg el lehet őket adni?

Az Egyházat komolyan aggasztja a fel nem használt embriók lefagyasztásának gyakorlata. Az anya testébe be nem ültetett embriókat általában azért fagyasztják le, hogy később más anyáknak adják, vagy kutatásokban használják fel. Előfordul, hogy megsemmisítik őket. Aggasztó az is, hogy a beültetett embriókat kiválasztási folyamatnak vetik alá, a legjobbakat felhasználják, a „kevésbé megfelelő” embriókat pedig megsemmisítik. Mind az embriók megőlése, mind hosszú távú tárolásuk ellentmond a keresztény etikai elveknek. A várandósság ideje alatt végzett orvosi vizsgálatok – jóllehet bizonyos méhen belüli betegségek kezelésére jól használhatók – ugyancsak nem mentesek hitbeli és etikai dilemmáktól. Mivel egyes betegségek mai tudásunk szerint nem gyógyíthatók, a vizsgálatok eredményeképpen a házastársak gyakran az abortusz választására kényszerülnek.

32. Az Egyház gyanakvással tekint arra, hogy hajadon nők mesterséges megtermékenyítéssel válnak anyává, mivel az így születendő gyermek apa nélkül marad. Ugyancsak elítéli a halott férfitől származó lefagyasztott ivarsejt, vagy halott nőtől származó lefagyasztott petesejt felhasználását. Az Egyház elutasítja azt is, hogy homoszexuális párok mesterséges megtermékenyítéssel szülőkké válhassanak, mivel ez hátrányos pszichés, szociális és lelki következményekkel jár a gyermekre nézve.

33. Fogamzásgátlás: Az Egyház a családi élet rendezettsége érdekében elfogadja a születésszabályozás azon eszközeit, amelyek nem abortívák és nem károsítják a házastársak termékenységének fennmaradását. Ugyanakkor az Egyház azt hirdeti, hogy a házastársi szeretetet nem csupán a szexuális kapcsolatban fejeződik ki, hanem a házastársak egymás iránt mutatott kölcsönös szeretetében és tiszteletében, valamint önmaguk teljes átadásában, ami életük valamennyi területét áthatja. Az Egyház alapvetően a gyermekvállalásra buzdítja a híveket, egyben különbséget tesz „családtervezés” és a „születésszám korlátozása” között. Utóbbi a vállalt gyermekek számát szigorúan önkényes módon határozza meg, míg a családtervezés fogalma minden családnak döntési szabadságot hagy arra, hogy spirituális, egészségi, gazdasági és társadalmi helyzetüknek megfelelően, imádsággal és a család lelki vezetőjével konzultálva fogadják el a családba érkező gyermekeket.

34. Örökbefogadás: Nem ritka, hogy a férfi vagy a nő meddősége megrendíti a gyermek, illetve az anyai és apai szerep után vágyakozó házaspárok életét. Az örökbefogadás erre megoldást nyújthat és határtalan öröm forrásává válhat. Az örökbefogadás hasonló Isten jóságos és emberszerető Igéjének titokzatos megtestesüléséhez, annak szent képmása. Öröm azok számára, akik vágyát Isten betölti a gyermek családba

fogadása során. Az irgalmas szamaritánus öröme ez, aki életének értelmet a másik ember iránti gondoskodásban, sebeinek gyógyításában talál, és tevékeny szeretete által „felebarátjává”³⁰ teszi. Az örökbefogadás elköteleződés az örökbefogadott gyermek iránt, Krisztus emberek iránt tanúsított irgalmasságához hasonlóan. A Biblia számos helyen ír örökbefogadról³¹. Az örökbefogadás lehetőségéhez folyamodó, a gyermekvállalásban egészségügyi szempontból akadályoztatott házaspár döntését az Egyház áldása kíséri. Ugyanakkor e tiszteletre méltó döntés nem korlátozódik azokra, akiknek nem lehet gyermekük. Az Egyház sürgeti, hogy azokban az országokban, ahol még nem léteznek az örökbefogadást megkönnyítő törvények, a már létező személyhez fűződő jogok kiegészítéseként ez is bevezetésre kerüljön. A törvényi feltételek hiánya azt eredményezi, hogy egyes családok jogellenes eszközökkel igyekszenek örökbefogadási tervüket megvalósítani, így a megfelelő szabályozás védené a gyermekek jogait és megakadályozná a gyermekkereskedelmet.

Az élet végéhez kapcsolódó kérdések

35. Eutanázia és orvosilag felügyelt öngyilkosság: Az élet Isten ajándéka, ezért senkinek sincs joga elpusztítani, lebecsülni vagy eltékozolni. A szenvedés emlékezteti az embert végességére. Minden megengedett eszközt fel kell használni a szenvedés csökkentésére, de nem ismerhetjük el az eutanáziához való jogot. Egyházunk nyomatékosan felhívja a figyelmet arra, hogy életünk ideje azért adatott nekünk, hogy visszatérjünk Istenhez és belsőleg megtisztuljunk a bűnbánat által, és megbékéljünk Istennel, az emberekkel és önmagunkkal. Ezért kérjünk imáinkban „hogyan életünket keresztény módon, fájdalom nélkül, tisztességesen és békességesen fejezhessük be”³².

36. Egyházunk hite szerint az ember nem hal meg a halál órájában, csupán megpihen. A halál nem vet véget életének; az az örök életbe való átmenet kapuja. Hisszük, hogy az ember Krisztus második eljövetelekor lelki testben fel fog támadni³³. Ezért arra buzdítjuk az orvosokat, hogy segítsenek a beteg tiszta tudatát minél tovább megőrizni, ugyanakkor enyhítsék szenvedését. Ezzel életét az isteni irgalmasság kezébe helyezik.

37. Az eutanázia kérdését az orvostudomány fejlődése élezte ki azzal, hogy meghosszabbította az élet időtartamát. Az orvostudomány technikai eljárások segítségével képes az élet fenntartására, még akkor is, amikor már nincs remény a gyógyulásra. Ez csak arra jó, hogy kényszerű módon meghosszabbítsa a haldoklás folyamatát. Nem egyeztethető össze Istenbe vetett reménységünkkel az, ha az életet megszakítjuk a szenvedések miatt. Az életet meghosszabbító orvostechikai megoldások igénybevétele helyett egyszerűbb és természetesebb szembenézni az élet végével, hagyni, hogy az Isten akarata szerint zajlódjék. Az Egyház azokat a tudományos eredményeket tekinti hasznosnak, amelyek segítenek az embereknek abban, hogy életük értelmet nyerjen, hogy bűnbánatot tartsanak, hogy Istennel éljenek, és keresztény módon, hittel és teljes lelki tudatossággal tudjanak szembenézni életük végével.

38. Az Egyház tisztában van azzal, hogy a túlzott fájdalomnak kitett emberben megnövekszik a harag, a kétségbeesés, a depresszió és hatására fellázadhat állapota ellen, azt kérve, hogy vessenek véget életének. Az Egyház részvételt tanúsít irántuk, mégis úgy véli, hogy a szenvedésnek Istenbe vetett hittel és reménységgel való elfogadása elvezet a türelemhez és megvigasztalódáshoz, ezen keresztül pedig a hála, az üdvösségbe vetett remény és a belső, lelki gyógyulás állapotához. Erről beszélt Pál apostol, amikor így szólt: „dicsekedünk a háborúságokban is, tudván, hogy a háborúság békességes türelmet nemz, a békességes türelem pedig próbatételt, a próbatétel pedig reménységet, a reménység pedig nem szégyenít meg”³⁴. Az Egyház

³⁰ Lk. 10:30

³¹ Kiv 2:10, 1Kir 11:20, Eszt 2:7-15

³² Az esti istentisztelet kérése ekténiáiból

³³ 1Kor 15:43-44

³⁴ Róm. 5:3-5

felszólítja az egész egyházi közösséget, hogy kísérje a betegeket, mutassa ki feléjük szeretetét és ragaszkodását, foglalja imába neveiket és említse meg őket a Szent Liturgiában, ezzel segítve őket abban, hogy állhatatosak és türelmesek tudjanak maradni.

39. Palliatív ellátás az élet végén: Az ilyen ellátás célja, hogy a betegnek vigasztalást nyújtson és igyekezzon elviselhetőbbé tenni az életvég nehéz időszakát, anélkül, hogy kimerítő invazív eljárásokat alkalmazna, amik megzavarnák a beteg életének békés befejezését. A betegeknek a mindennapos gondoskodásra, szeretetteljes lelki odafigyelésre és imádságra van szükségük.

40. Szervadományozás: Az Egyház a szervadományozást a szeretet cselekedetének tekinti, amelyről az adományozó jó lelkiismerettel dönt, feltéve, hogy az nem okoz neki kárt. Hirtelen halál esetén a szervadományozásról szóló döntés az elhunyt hozzátartozóját vagy érte más módon felelős személyt illeti meg. Az Egyház nyomatékosítja, hogy nincs helye semmiféle kereskedelmi szellemű megközelítésnek ezen a téren. Megengedhetetlen például, hogy egészségügyi okokra hivatkozva eladás céljából emberből szerveket távolítsanak el. Az emberi szövetnek semmiképpen sem szabad kereskedelem tárgyává válnia.

Egyéb fontos bioetikai kérdések

41. Tartózkodás a házasságkötéstől: Az Egyház szomorúsággal eltelve szemléli azt a jelenséget, hogy egyre többen tartózkodnak az egyházi házasságkötéstől és csak a polgári házasságot vagy az élettársi viszonyok különféle formáit választják együttélésük keretéül, egészen a gyermekek nevelésére jogot formáló homoszexuális házasságokig. Ezek a különböző eltévelyedések ellenkeznek a hagyományos családképpel, ellentétesek az Egyháznak a gyermekvállalásról – férfi és nő szeretetközösségéről és egyesülésének gyümölcseről – vallott álláspontjával. Egyre több olyan gyermek él közöttünk, akik nem ismerik apjukat vagy anyjukat, akiknek két apjuk vagy két anyjuk van, számos olyan anya és apa él gyermekével, ahol nincs jelen a másik fél – apa vagy anya – sőt, olyan életközösségekben is nevelkednek gyermekek, ahol egyáltalán nem érzik szükségét apai vagy anyai jelenlétnek, vagy hogy ezek a szerepek be legyenek töltve.

42. Élettársi kapcsolat: A törvényes házasság keretein kívüli együttélések növekvő számát látva a keresztény hit arra mutat rá, hogy a házastársi közösség Isten áldotta kötelék, és hogy a házasság az Egyház szentsége, nem pusztán szerződés vagy megállapodás. A házasság szentségét maga Krisztus szolgálta ki meghívva a házasulandókat, hogy Benne egyesülve „egy testté” váljanak, és házasságukat az Ő lakhelyévé tegyék. Bár egyes országokban és társadalmi körökben megengedett a férfi és nő házasságon kívüli együttélése, ez nem vezet tartós és kiteljesedett élethez. Jézus bűnbánatra és megtisztulásra szólította fel az élettársi kapcsolatban élő samáriai asszonyt, hogy „élő vízből”³⁵ részesülni tudjon. Az Egyház azt kívánja, hogy gyermekei a közösségnek ezen az állandó örömhöz vezető útján járjanak.

43. Homoszexualitás: Isten az embert saját képére és hasonlatosságára teremtette, „férfiúvá és asszonyná teremté őket”³⁶. Az Egyház a Biblia szavaira és saját tapasztalataira alapozva úgy értékeli, hogy a homoszexuális kapcsolatok ellentmondanak az Isten által kezdetől fogva elrendelt különbségtételnek férfi és a nő között és sértik a házasság szentségének az Egyház által elismert rendjét. Az ilyen kapcsolat nem felel meg Isten akaratának, mellyel a házaseletet megteremtette³⁷. Az Egyház részéről nem legitimálja az azonos neműek házasságát az, hogy egyes országok törvénybe foglalják elismerését. Hasonló eltévelyedés, hogy egyes mai társadalmak a „gender” ideológia hatására lehetővé teszik például a nemváltást vagy a

³⁵ Jn 4:10

³⁶ Ter. 1:27

³⁷ Ter. 1 és 2, Mt 19:4-6

gémnipulációt. Az Egyház üdvözli a tudományos fejlődést, különösen egészségügyi téren, de gyanakvással tekint rá, ha az azzal a hatással jár, hogy megfosztja az embert emberi mivoltától.

44. Az Egyház arra inti a híveit, hogy tiszteljenek és szeressenek minden embert, és arra ösztönzi őket, hogy éljenek Krisztusban és teljenek el Szentlélekkel, így tökéletesítve ember mivoltukat. A hívek számára ez azt jelenti, hogy felvérteződnek Krisztusba vetett hittel, imádsággal, a Szentírás olvasásával, szenvedélyeiket önuralommal megfékezik³⁸ és egész lényükkel – szívvel, lélekkel és elméjükkel – bűnbánatot gyakorolnak. A bűnbánat által az Úr az Ő végtelen szeretetével megadja nekik a kegyelmet ahhoz, hogy hordozni tudják keresztyüket és elérjék az üdvösséget. Ezáltal az ember saját akaratából és Isten segítségével javíthat bűnös állapotán, még ha ez eleinte szenvedéssel és nehézségekkel jár is számára.

45. Az Egyház figyelemmel kíséri a homoszexualitással kapcsolatos különböző orvosi kutatások eredményeit, azonban a legfontosabbnak azt tartja, hogy az ilyen személyek irában a lelkiatya, a szülők és az összes hívő mutassa ki feltétlen és ítélettől mentes szeretetét azáltal, hogy imáikban kéri Istent arra, hogy kegyelme hasson bennük és képesek legyenek vezetése alatt megtalálni a normális életvitelhez való visszatéréshez szükséges eszközöket. Mindez sok türelmet és szeretetet igényel a kísérők és a család részéről, valamint szoros és állandó együttműködést feltételez az érintett személlyel.

46. **Szenvedélybetegségek:** A függőség egy olyan pszichikai és magatartási helyzet következménye, amelyet a személynek önmagával és az őt körülvevő környezettel, különösen a családdal szembeni meg hasonlottsága okoz. A függőség nem örökletes tényező, hanem egy sor felhalmozódott és egymásba fonódó ok, például a családi élet nehézségei, az érzelmi űr és a hiányos nevelés eredője. Depresszióban és magányérzetben mutatkozik meg, ami magába-forduláshoz és függőséghez vezet, majd e válságból való kilábalás céljából kábítószerkehez, szexhez, erőszakhoz, az elektronikus eszközök túlzott használatához vagy valamely hasonló, a hajlamok kielégítésére és az idegek megnyugtatóására irányuló kényszer-tevékenység végzéséhez vezet.

A függőséghez vezető depressziós állapotot a keresztségben elnyert kegyelem újbóli aktiválásával lehet leküzdeni, az egyházi életbe történő újbóli bekapcsolódással és az erények gyakorlásával, mindamelllett szükséges lehet az egészségügyi kezelés is. Isten az ember előtt mindig megnyitja a bűnbánat kapuit. Minden bűnbánat alapja az a felismerés, hogy Isten szereti az embert, és hogy soha nem késő meghaladni adott helyzetünket. A függőségből nehéz kilépni, de Isten számára nem lehetetlen, ha az ember segítségül hívja Őt. A függőség elleni küzdelemben különösen fontos a pap vagy lelki vezető közreműködése, továbbá a megfelelő szenvedélybetegséget kezelő intézmény látogatása annak érdekében, hogy az érintett a steril valóság ürességéből füves legelők³⁹ felé tudja venni az irányt.

48. **A gyermekek és serdülők szexuális zaklatása:** Előfordul, hogy a gyermekek fájdalmas élmények áldozatává válnak, ezek között az egyik legveszélyesebb a szexuális zaklatás. Az Egyház elítéli a szexuális zaklatás valamennyi formáját, bárki is az elkövető. A gyermek ártatlanságának súlyos megsértése olyan bűncselekmény, amely feltétlenül megköveteli az elkövető felelősségre vonását és megbüntetését. Az Egyház minden érintettet, lekipásztorokat és szülőket egyaránt arra ösztönöz, hogy tegyenek meg minden szükséges lépést a gyermekek szexuális zaklatásának megelőzése érdekében, biztosítsanak egészséges és biztonságos környezetet számukra. Különösen fontos, hogy a szülők olyan nevelést adjanak nekik, amely tudatosságukat növeli és megerősíti a megkülönböztető képességüket. Az Egyház fontosnak tartja, hogy a szülők gondoskodjanak a gyermekeik megfelelő szexuális felvilágosításáról, ezáltal megelőzve azt, hogy a

³⁸ 1Kor 9:25

³⁹ Zsolt. 23: 2

média és a közösségi oldalak útján pszichikai, vagy közvetlen testi érintkezés útján fizikai visszaélés áldozatává váljanak.

Az Egyház bátorítja a szülőket arra, hogy neveljék gyermekeiket óvakodóvá a televízióban vagy a közösségi oldalakon látottakkal, illetve más kommunikációs eszközökön közvetített tartalmakkal szemben, és mindig az igazságot keressék, hogy helyes döntést tudjanak hozni mindenben, amivel szembesülnek. Különösen fontos az otthoni szexuális nevelés amiatt, mert felvértezi a gyermekeket a túlságosan megengedő, vagy egyéb módon helytelen szexuális viselkedés veszélyeivel szemben.

Negyedik rész

A család szerepe az egyház életében

50. Aranyászú Szent János azt tanácsolja a házastársaknak, hogy otthonukat tegyék kis egyházzá, mondván: „Legyen egész otthonotok egyházzá”⁴⁰. A házaspár ezt úgy éri el, hogy együtt imádkoznak és böjtölnek, közösen vesznek részt az Egyház életében, tisztelik és bátorítják egymást az erények gyakorlásában és megőrzik szeretetüket egymás iránt. Mindezzel példát mutatnak valamennyi családtag számára.

51. A gyermekek a szülők mindennapi életviteléből tanulják a legtöbbet arról, hogyan vezessék életüket Krisztussal. Szavak helyett a tettek és a példamutatás gyakorol a legnagyobb hatást a gyermekekre. Áthoszi Szent Porfiriosz látnok mondta: „A gyermekek életszentségét és egyenes jellemet a szülők otthoni magatartásmintáiból tanulnak. A szülőknek át kell adniuk magukat Isten szeretetének, és türelmükkel és szeretetükkel szentté kell válniuk gyermekeik számára”⁴¹. A bűnbánat és megbocsátás szellemében élő szülők szentsége királyi út a gyermekek helyes neveléséhez és hogy az Úrhoz közeledjenek. Ezzel a családi otthon a szeretet és az áldozatvállalás iskolájává válik, amelyek a legjobb fegyverek a társadalom kihívásainak leküzdésére.

52. Vannak szülők akik sokkal nagyobb figyelmet fordítanak gyermekeik oktatására, egészségére és szakmai jövőjére, mint hitbeli növekedésükre. Az Egyház arra kér minden várandós anyát, hogy imádkozzon a gyermekéért, és ismerje fel, hogy Isten ajándéka növekszik a testében. A már idézett Szent Porfiriosz mondta, hogy a nevelés a fogantatás pillanatában kezdődik⁴². Az Egyház a megszentelt élet felé vezető első lépéseként azt tanácsolja a szülőknek, hogy a régi ortodox hagyományt követve válasszanak újszülött gyermekük számára egy védőszentet, és építsenek ki vele imakapcsolatot. Ez mind a szülők, mind a gyermekek számára nagy lelki hasznot hoz.

53. Az egyházatyák arra intik a szülőket, hogy minden gyermeküket a „Mennyország atlétájává és polgárává”⁴³ neveljék. A gyermekek nevelése nagy odafigyelést követel meg a szülőktől, de különösen azt, hogy egész életük folyamán mellettük álljanak mindennapi életükben. A gyermekekben szorongást okoz és kihat a későbbi viselkedésükre, ha a szülők tartósan nincsenek jelen és lemondanak nevelői szerepükről, például azzal, hogy követik az egyre elterjedtebb gyakorlatot és gyermekeiket rendszeresen háztartási alkalmazottakra vagy bébiszitterekre bízják. A nevelés szent és áldott feladat, melyért az anyának és az apának közösen kell felelősséget vállalni. Megvan a maguk nem kis felelőssége az egyház lelkipásztorainak és a gyülekezeti testvéreknek is abban, hogy segítsenek a családoknak a mindennapi élet bonyodalmaival megküzdési, és megerősítést nyújtsanak nekik Istenben. Ha mindez megvalósul, a gyermekek fontos

⁴⁰ 26. homília az apostolok cselekedeteiről, PG 60: 201-204

⁴¹ Porfiriosz Atya, Wounded by Love: The Life and the Wisdom of Elter Porphyrios [Szeretettel megsebezve: Porfiriosz atya élete és bölcsessége] (Limni, Evia, Greece: Denise Harvey Publisher, 2005. 196. old.

⁴² U.o. 195. old.

⁴³ Aranyászú Szent János a hivatkozásról és a gyermeknevelésről, SC 188: 104.

emberi értékeket sajátítanak el nevelkedésük során, melyek közül kiemelkedik a testvéri szeretetet és a másokkal való közösségvállalás képessége. Széles látókörűekké válnak, képesek lesznek szabadságukat és érett személyiségüket az üdvösség szolgálatába állítva felelősségteljes döntéseket hozni életük során.

54. Az egyéni imádságok gyakorlása mellett üdvös, ha a keresztény szülők – az Egyházatyák tanácsát követve – otthonukat a közös imádság helyévé teszik. A mindennapi Bibliaolvasás is alapvető szükséglete a családnak, mert táplálja a szellemet és megvilágosítja az elmét, és nyugalmas kikötőt kínál az élet örvényei és számtalan aggodalma ellen. Aranyszájú Szent János mondta: „Szerezzétek be azokat a könyveket, amelyek gyógyírként szolgálnak a léleknek. Legalább az Evangéliumokat és az Apostolok cselekedeteit olvassátok el útmutatásul”⁴⁴. Az Egyház arra is buzdítja a családokat, hogy vegyenek részt a liturgikus cselekményeken, mert ez életük és lelki megújulásuk fontos eleme.

55. A család az erények gyakorlásának, a hit ápolásának és a szeretet életre keltésének laboratóriuma. A családtagok – nézőpontjaik különbözősége ellenére – megtanulják megélni a határtalan szeretetet. Megtanulják az engedelkenységet és a megbocsátást, a másik meghallgatásának és elfogadásának erényét, s ezzel felkészülnek a társadalmi viszonyokra is.

56. A családban az egyén elsajátítja a felelősségvállalás, a közösséghez tartozás és a kölcsönös segítségnyújtás szellemét, és megtanulja egyéni érdekeit háttérbe szorítva a közösség javára betölteni rábízott szerepét. Felismeri, hogy szükségleteit az élet minden szintjén együttműködésben létező családi életben elégítheti ki. Felismeri, hogy az ő java a család javává válik, és életszükségletei mindenki szükségleteinek részévé is válnak.

57. Az imádságos életet élő, Bibliaolvasó és liturgiában részt vevő család-egyházakat e gyakorlat egyesíti az egész világon, bármilyen messze is legyenek egymástól. A közös hit, melyet gyümölcsöztetnek, egyesíti őket Isten hatalmas családjában. A szeretet gyakorlása a hitnek egységében valamint a liturgikus és eucharisztikus testvéri közösség egyetlen világszinten kiterjedt családba fogja össze azokat, akik felismerik, hogy minden, ami embertársaikat érinti, egyformán érinti őket is.

Ötödik rész

Buzdítás a lelkipásztorokhoz

58. **Különleges lelki gondozás:** A számos, egyre növekvő újabb és újabb probléma és kihívás kezelése szükségessé teszi, hogy kiépüljön egy különleges lelki gondozói szolgálat az ebben szakértő hívek közreműködésével. Tehetséges és karizmatikus hívek csoportjaira van szükség, akik segíteni tudnak a papságnak lelkipásztori feladataik ellátásában. A társadalmi nehézségek összetettsége és a tudományok, különösen a humán tudományok gyors fejlődése növeli az Egyház felelősségét a hívek széles körének gondozásában, minden korosztályt és társadalmi kategóriát érintően (gyermekek és idősek, egészségesek és betegek, fogyatékosok, árvák, özvegyek).

59. **Családgondozó központok:** Az lelkészek, az egyházközségek és a plébániák szervezzenek rendszeres találkozókat és elmélkedő köröket a családok számára. Az ilyen alkalmakon a felmerülő kérdéseket és problémákat a patrisztikus hagyomány és tudományos megközelítés szempontjaiból elemezhetik. Szervezni kell házasságra felkészítő programokat, lelkigyakorlatokat, ahol a család minden tagja részt tud venni. Külön szakköröket kell létrehozni a házastársi kapcsolatok támogatására, a családi tanácsadásra és szociális támogatás nyújtására, hogy segítsék megoldani a házastársak között felmerülő esetleges konfliktusokat. Püspökségünkben már több kipróbált, működő példa van erre.

⁴⁴ Aranyszájú Szent János homíliái az efezusi levélhez, PG 62: 151

60. Folyamatos lelkésképzés: Egyre nagyobb szükség van a lelki vezetésben, valamint jogi és egészségügyi tanácsadásban megfelelően jártas papokra és hívekre. Az ő feladatuk lesz az, hogy az egymásra figyelmet, a megbékélést és a konfliktusmegoldást ösztönző csoportokat vezessenek. Az Egyház vállalja az ilyen irányú igényekre válaszoló programok és szakosított képzések kidolgozását.

61. A pap spirituális szerepe: Szükséges, hogy a lelkész tudatosítsa magában az általa betöltött spirituális szerepet, mert ez az alapfeltétele annak, hogy a családok élete Krisztusban ki tudjon bontakozni. Találkozókat és lelki alkalmakat kell szerveznie, hogy ösztönözze a résztvevőket a liturgikus élet jelentőségének felfedezésére, a Szent Liturgiában, az Eucharishtiában és a kiengesztelődés szentségében (gyónás) való részesülés fontosságának felismerésére. A legfontosabb, hogy a közös családi imádság gyakorlatára buzdítsa őket. A papnak számos más lelkipásztori kezdeményezésre is lehetősége van, hogy a házastársak és gyermekeik életét Krisztusban megerősítse.

62. Keresztény nevelés: A keresztény nevelés és az evangelizáció központi szerepet játszik az egyház és a család életében. Az Úr Jézus Krisztus tanított elsőként, földi életének utolsó éveit tanítással és evangelizálással töltötte. Pál apostol szavaival: „Jaj ugyanis nékem, ha az evangéliumot nem hirdetem”⁴⁵. Az oktatásnak ezért elsődleges szerepe van a gyermekek és szüleik nevelésében, és jelen kell lennie a keresztény családokban. Az egyház minden arra alkalmas eszközzel, írásban és audiovizuálisan, konferenciákon, szimpóziумokon, találkozókon és más formákban is terjeszti az Evangélium szellemét. Célja, hogy a családokba a béke és derű légkörét hozza el, és elterjedjen a Biblia tanítása és az Egyház tapasztalatain alapuló gondolkodás. Ekképpen felfegyverkezve a család könnyebben meg tud birkózni a modern társadalmakban uralkodó fogyasztói szellemmel.

63. Kísérő gondoskodás: Az Egyház szakképzett személyek segítségével kíséri egyes különösen nehéz élethelyzetben lévő emberek életét. Ilyenek a halálos betegek, a fogyatékkal élők, az erőszaktól vagy házassági konfliktusoktól szenvedők, stb. Ez a szolgálat az érintett személy élethelyzetének mélyreható ismeretét igényli. Az Egyháznak tudatosan és módszeresen fejlesztenie kell a pasztorációval foglalkozó személyek szemléletét, hogy felkészítse őket a sokféle felmerülő probléma kezelésére a kísérő gondoskodás szellemében. Ez a szigorú, de együttérzésen alapuló új szemlélet minden egyes személy és eset sajátosságához igazodik. A mai világ emberével csak így tudunk párbeszédet folytatni, és segíteni neki, hogy felfedezze a Megváltó Krisztus arcát, aki meghalt és feltámadt, hogy életet ajándékozzon mindannyiunknak.

64. A gyermekvállalás ösztönzése: Gyermekek jelenléte a családban mind a szülők, mind a gyermekek számára számos előnnyel jár. Közösségteremtésre és egymás életében való részvállalásra ad lehetőséget a családtagok számára, ösztönzi a kölcsönös felelősségvállalás, önátadás és szolgálat szellemének kialakulását. A nagycsalád nem hagy lehetőséget a szülőknek arra, hogy önző módon saját magukkal legyenek elfoglalva, hiszen gyermekeikkel kell foglalkozniuk. A közös gyermekek nevelése házastársi egységüket is megerősíti. A közeli rokonokat is felölelő nagycsaládban a gyermekek még nagyobb szeretetben és a gondoskodásban nőnek fel, ezáltal kialakul bennük a társadalmi kötődés érzéke ami pedig a párbeszéd, a részvétel, az együttműködés és az önátadás képességeit erősíti.

Összefoglalás

65. Ez a családról szóló főpásztori körlevél olyan időkben született, amely számos társadalmi átalakulás tanúja. Felgyorsult a tudományos fejlődés, kézzelfogható a globalizáció, s mindez új valóságokat és megváltozott élet- és gondolkodásmódot kényszerít ránk és nagymértékben befolyásolja a családok életét. A házasság új formáinak megjelenése, az új típusú életközösségek kialakulása veszélyezteti a család

⁴⁵ 1Kor. 9:16

hagyományos intézményének identitását és igyekszik szétfeszíteni a szerkezetét. E kihívások közepette a Szent Szinódus atyái emlékeztetni kívánták az Egyház gyermekeit, hogy továbbra is a Krisztusba vetett hitben megkötött házasságon alapuló családfogalom az egyetlen olyan felfogás, amely képes megóvni a családot az rá leselkedő veszélyektől.

66. Tisztában vagyunk vele, hogy a család szerteágazó problémáinak teljességét nem lehet néhány oldalban megfelelő mélységben tárgyalni. Éppen ezért jelen enciklika csupán a téma első megközelítését jelenti. Reményeink szerint a későbbiekben lehetőségünk lesz a hívek számára nyitott műhelyeket tartani, ahol a különböző felvetődő kérdéseket mélyebben tudjuk közösen tanulmányozni, és így lehetőség adódik majd részletesebben meghatározni a védekezéshez szükséges megoldásokat.

67. A család egy kis egyház, az egyetemes egyház egy sejtje. Minden ember családból származik. Krisztussal először szülei és nagyszülei közvetítésével találkozik, később saját maga dönt arról, hogy felnőve az Ő tanújává válik a világban. Egyházunk bővelkedik a családi nevelésben gyökerező életszentség példáival. Krisztus nagyszülei, Szent Joachim és Anna adták nekünk a legszentebb Istenszüllőt, aki örömet hozott az egész világnak. Az áldott házaspár, idősebb Szent Vazul és felesége Szent Emmeleia adták az Egyháznak Nagy Szent Vazult, Szebasztei Szent Pétert, Nüsszai Szent Gergelyt, remete Naukrátioszt és húgukat, az áldott és bölcs Makrénát. E példás család a napnyugtát nem ismerő Fény visszatükrözésével világította meg az Egyházat és a világot, és valamennyi tudományt felülmúló tudásra tanította.

68. Az Egyház nem szűnik meg imádkozni azért, hogy a család az élet örömét jelentse, és a házasság – az öröm szentsége – az élet, a szeretet és a kiengesztelődés közösségeként működjön. Ily módon családjaink Isten országának képmásává lesznek és hitükkel, szeretetükkel és derűjükkel megvilágítják az Egyházat.